Acatistul Sfântului Fotie cel mare, mărturisitorul (al doilea acatist)

(6 februarie)

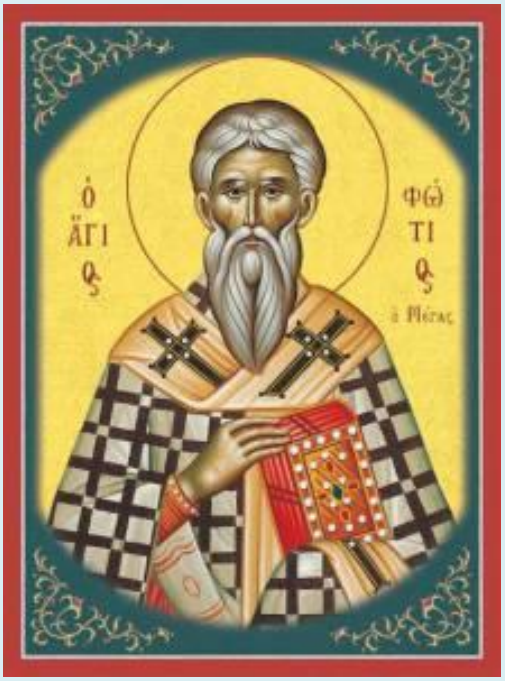

Sfântul Fotie cel mare, cel întocmai cu apostolii şi mărturisitorul, patriarhul Constantinopolului (6 februarie):

https://www.academia.edu/45252187/Sf%C3%A2ntul_Fotie_cel_mare_cel_%C3%AEntocmai_cu_apostolii_%C5%9Fi_m%C4%83rturisitorul_patriarhul_Constantinopolului_6_februarie_

https://archive.org/details/sf.-fotie-edit/mode/2up

***

Materiale despre Sfântul Fotie cel mare:

https://independent.academia.edu/emystea/Sf-ier-Fotie-cel-mare-(6-feb)

https://archive.org/details/@steaemy?query=Fotie+cel+mare

https://www.slideshare.net/steaemy1/search_my_uploads?type=&new=&q=Fotie+cel+mare

&&&

Rugăciunile începătoare

În numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ţie, ca unui Stăpân, noi, păcătoşii robii Tăi, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Doamne, miluieşte-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit; nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre, ci caută şi acum ca un Milostiv şi ne izbăveşte pe noi de vrăjmaşii noştri, că Tu eşti Dumnezeul nostru şi noi suntem poporul Tău, toţi lucrul mâinilor Tale şi numele Tău chemăm.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Uşa milostivirii deschide-o nouă,binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc.

Crezul

Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul, Făcătorul cerului şi al pămân-tului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.
Şi întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, care din Tatăl S-a născut, mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.
Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.S-a pogorât din ceruri Şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara Şi S-a făcut om.
Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, Şi a pătimit şi S-a îngropat. Şi a înviat a treia zi după Scripturi .
Şi S-a suit la ceruri şi Şade de-a dreapta Tatălui. Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morţii, A cărui Împărăţie nu va avea sfârşit.
Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă Făcătorul, care din Tatăl purcede,
Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, care a grăit prin prooroci.
Întru-una Sfântă Sobornicească şi apostolească Biserică,
Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor,
Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie. Amin !

Condacul 1

Pe al Treimii apărător, veniţi o iubitorilor de mărturisitori să-l lăudăm noi toţi cei ce ne-am izbăvit de viforul ereticesc prin învăţăturile lui, pe grabnicul ajutător al celor din nevoi, zicând: ***Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!***

Icosul 1

Înger întâi-stătător eşti între mărturisitori, de Dumnezeu înţelepţite Fotie, lauda arhiereilor şi bucuria mucenicilor, pentru care cu smerite laude te lăudăm zicând:
Bucură-te, sfântă adăpare a oilor cuvântătoare;
Bucură-te, al cetăţii împărăteşti adevărat păstor;
Bucură-te, că al nostru ales povăţuitor te-ai arătat;
Bucură-te, trâmbiţă răsunătoare a Duhului Sfânt;
Bucură-te, cel ascuns întru înalte nevoinţe;
Bucură-te, rază peste tot pământul luminătoare;
Bucură-te, căci Soarele credinţei tuturor ai arătat;
Bucură-te, strălucitor praznic prea încununat;
Bucură-te, că Ortodoxia cu multă însufleţire-ai apărat;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul 2

Ca un nou apostol te-a trimis pe tine Dumnezeu, om ceresc şi înger pământesc, căci împletind întreit sfântă cântare, ai făcut pe oameni împreună cu îngerii a cânta lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul 2

Nou luminător lumii eşti, dumnezeiescule Fotie, că începând cercetarea şi prigonirea credincioşilor, mai întâi lucrătorii fărădelegii au bătut păstorii, ca mai apoi cu lesnire să risipească turma, peste care biruind peste toate, auzi de la noi aşa:
Bucură-te, că ai plâns mult văzând risipirea turmei tale;
Bucură-te, că rugăciuni fierbinți ai înălțat lui Dumnezeu;
Bucură-te, neînfricatule mărturisitor al dreptății;
Bucură-te, nebiruitule mustrător al nedreptății;
Bucură-te, cel ce ai arătat mare bărbăție în prigoană;
Bucură-te, că pe cei dreptslăvitori i-ai întărit;
Bucură-te, că pe eretici i-ai afurisit;
Bucură-te, lauda ortodocșilor;
Bucură-te, rană nevindecată a latinilor;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 3-lea

Biserica se veselește, părinte, văzând pe păstorul ei punându-și sufletul pentru oi, iar cetele Arhanghelilor, ale Serafimilor și Heruvimilor, cu toată Oastea cerească, viersuiesc cântare: „Sfânt, Sfânt, Sfânt”, iar noi împreună cu tine cântăm: ***Aliluia!***

Icosul al 3-lea

Neiubind, părinte, slava și cinstea cea de puțină vreme, ai dobândit prieteni pe Dumnezeu, pe sfinți și pe îngeri, mărturisind adevărul și dreptatea, pentru aceasta-ți cântăm:
Bucură-te, că încă din viață cu sfinții te-ai numărat;
Bucură-te, cu Ioan Gură de Aur împreună vorbitorule;
Bucură-te, cu Grigorie Teologul împreună teologule;
Bucură-te, cu Vasile cel mare împreună liturghisitorule;
Bucură-te, că ai lepădat dogma apusenilor;
Bucură-te, că în pătimiri fiind, mărturisitor te arătai;
Bucură-te, că fiind prigonit, pentru Hristos te bucurai;
Bucură-te, că ție cuvântul ți-a fost drept și sfânt;
Bucură-te, că nu ai suferit tăgăduirea dreptei credințe;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 4-lea
Al Treimii slujitor și al sinoadelor sobornicești apărător, ai întărit învățăturile Sfinților părinți și predaniile apostolești cu neclintită credință, cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 4-lea
Primind înștiințare de la cei din Apus, te-ai gătit tu și însoțitorii pentru mărturisirea adevărului, iar aceia se bucurau gândind că te vei pleca la a lor rea cugetare, dar tu ca un stâlp neclintit ai rămas neînvins, pentru care te lăudăm așa:
Bucură-te, mare slujitor al Sfintei Treimi;
Bucură-te, apărătorule al predaniilor apostolești;
Bucură-te, întăritorule al celor șapte soboare;
Bucură-te, foc arzător asupra ereticilor;
Bucură-te, că de reaua înștiințare nu te-ai spăimântat;
Bucură-te, că te gateai cu veselie pentru primejdii;
Bucură-te, pentru preoții și norodul de tine povățuit;
Bucură-te, că liturghisind cu Hristos te-ai unit;
Bucură-te, ostașule al Împăratului Ceresc;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 5-lea
La alegerea tuturor ai fost ridicat în scaunul Patriarhiei prin descoperire de sus, și fiind pus ca o lumină în sfeșnic, ca un soare ai luminat deopotrivă Răsăritul și Apusul, slăvind pe Hristos cu cântarea: ***Aliluia!***

Icosul al 5-lea

Se înspăimântă și tremură mincinoasa învățătură latinească la pomenirea cinstitului tău nume, când cu multă putere se întindea pe tot pământul erezia lor, iar tu ca o lumină ai alungat întunericul, pentru care te lăudăm:
Bucură-te, bucuria ortodocșilor;
Bucură-te, ierarh prea bun al lui Hristos;
Bucură-te, că buzele tuturor pomeneau al tău nume;
Bucură-te, mare păstor și întâistătător;
Bucură-te, că ai înspăimântat pe papa cel eretic;
Bucură-te, că l-ai îngrozit pe satana;
Bucură-te, că te-ai ostășit până la sânge;
Bucură-te, lumină ce alungi întunericul eretic;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 6-lea

De când ți-ai arătat vitejia și iscusința în Sfintele Scripturi, neîncetat îți căutau toți pricini nedrepte, ca din scaun și din mijlocul turmei scoțându-te, să te piardă desăvârșit, iar tu pentru toate, cu mulțumire, laudă lui Dumnezeu Îi cântai: ***Aliluia!***

Icosul al 6-lea

Înștiințat de calea pe care o vei urma, ai luminat mințile credincioșilor ca un alt Pavel, și venind lucrătorii fărădelegii, te-au izgonit cu necinste din împărătească cetate și răni fără număr ți-au pricinuit, ne umilim a striga către tine așa:
Bucură-te, viteazule și iscusitule învățător în Scripturi;
Bucură-te, părinte, că neîncetat erai căutat și prigonit;
Bucură-te, că pricini nedrepte asupra ta au adus;
Bucură-te, că pierderea ta de pe pământ ereticii foarte o doreau;
Bucură-te, că pe credincioși tainele credinței i-ai învățat;
Bucură-te, că pentru Hristos rabzi izgonire;
Bucură-te, că pe drum multe răni ai suferit;
Bucură-te, că ai lăsat cetatea cea pământească;
Bucură-te, că te-ai mutat la cea cerească;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 7-lea

Nici chinul, nici prigoana, nici foamea, nici sabia, nici moartea nu au putut, părinte, să te despartă de dragostea Mântuitorului Hristos, pentru care ai dobândit Împărăția cerească și acum cu îngerii cânți în ceruri: ***Aliluia!***

Icosul al 7-lea

Din depărtare glasul ți-ai făcut auzit, care pe latini strașnic îi vădea de lepădare, iar poporul bine credincios cu binecuvântări și cu drepte povățuiri îl călăuzeai, care cu laude te fericea:
Bucură-te, că de foame și de sete nu ai slăbit;
Bucură-te, că prigoana și sabia nu te-au înfricoșat;
Bucură-te, că moartea o socoteai viață veșnică;
Bucură-te, că de dragostea lui Hristos erai cuprins;
Bucură-te, că departe fiind, adevărul neîncetat îl propovăduiai;
Bucură-te, că n-au putut cu îmbunări și cu măriri să te biruiască;
Bucură-te, că ai dobândit veșnica Împărăție;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 8-lea

Învățătură străină de adevărata credință, în acele vremi, papa al Romei ridicând, se sârguia a o răspândi în tot pământul; iar tu degrabă cu limba ta cea de ritor iscusită pretutindeni trimis-ai învățături cu însemnări din Sfânta Scriptură, iar osteneala ta văzând-o dreptcredincioșii, pe Dumnezeu Îl lăudau zicând: ***Aliluia!***

Icosul al 8-lea

Cu mare râvnă ai lepădat meșteșugita și vicleana dogmă prin care Duhul purcede și de la Fiul, asemănându-te apostolului Pavel, care anatemei a dat pe cei ce răstălmăcesc credința ortodoxă, la fel și tu sub greu blestem i-ai aruncat, iar credincioșii bucurându-se îți cântă:
Bucură-te, că învățătură străină nu ai primit;
Bucură-te, că pe ticălosul papă de eres l-ai vădit;
Bucură-te, că potrivnic te-ai făcut relelor nădăjduiri;
Bucură-te, fiule al lui Dumnezeu după har;
Bucură-te, râvnitorule al dogmelor ortodoxe;
Bucură-te, că lui Pavel te-ai asemănat;
Bucură-te, că pe latini cu greu blestem i-ai împovărat;
Bucură-te, că ai trimis pretutindeni dogma adevăratei credințe;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 9-lea

Pe Stăpânul și Arhiereul cel veșnic, pe Domnul nostru Iisus Hristos L-ai mărturisit de o ființă și pururea născut din Tatăl, iar pe Duhul Sfânt purcezător numai din Tatăl, slavă Treimii celei de o ființă și nedespărțite, căreia-I cântăm: ***Aliluia!***

Icosul al 9-lea

Ca un nou apostol, de Dumnezeu fiind trimis la propovăduire, degrabă ai smuls din rădăcină spinii relei credințe, și arând ogorul inimilor cel înțelenit al credincioșilor, ai semănat dumnezeiasca sămânță care în inimile noastre a răsărit, pentru care te binecuvântăm zicând:
Bucură-te, binecuvântatule de Dumnezeu;
Bucură-te, nou apostol al întregii lumi;
Bucură-te, cel ce pe Duhul Sfânt drept L-ai mărturisit;
Bucură-te, cel ce purcederea Duhului ai mărturisit-o numai din Tatăl a fi;
Bucură-te, cel ce ai întărit dogma Sfintei Treimi;
Bucură-te, veselia credincioșilor;
Bucură-te, semănătorul seminței celei bune;
Bucură-te, că au rodit ostenelile tale;
Bucură-te, că până la noi a ajuns sămânța cuvintelor tale;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 10-lea
În surghiun fiind, nu ți-ai oprit mâna de la a scrie, nici gura a mărturisi cuvintele cele sfinte întărite pe piatra Hristos, și întru bucuria Duhului Sfânt cântai: ***Aliluia!***

Icosul al 10-lea
Nădejdea ta numai spre unul Dumnezeu având, cu adevărat nu ți-a fost deșartă, că ai știut spre cine nădăjduiești și te rugai să-ți dea răbdare și putere, pe care ai și dobândit-o, iar noi te rugăm să primești unele ca acestea:
Bucură-te, că în surghiun ai fost trimis;
Bucură-te, că multe necazuri fiii cei diavolești ți-au pricinuit;
Bucură-te, că mâna ta nu a zăbovit a scrie;
Bucură-te, că gura ta pe Hristos Adevărul a mărturisit;
Bucură-te, dreptule că pentru dreptate ești prigonit;
Bucură-te, sfinte, care cu sfinții te sălășluiești;
Bucură-te, nădejdea credincioșilor după Dumnezeu;
Bucură-te, că răbdarea ți-a fost îmbrăcăminte;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 11-lea
Apropiindu-se vremea și sfârșitul veacurilor, mândrul Veliar cu pași repezi venind ca un leu caută să înghită pe toți aleșii lui Dumnezeu; dar tu, sfinte, l-ai biruit și-ntru toate neputincios l-ai vădit, lăudând pe Dumnezeu cel ce te întărea cu cântarea: ***Aliluia!***

Icosul al 11-lea

Până la sfârșit toate pătimirile și ispitele le-ai răbdat, și-ntru toate vesel arătându-te, al tău cinstit suflet în mâna lui Hristos l-ai dat, pentru care pătimit-ai până la sânge, iar Duhul Sfânt umbrindu-te, ne învață a grăi așa:
Bucură-te, că vicleșugurile diavolului cu rugăciunea le-ai risipit;
Bucură-te, surpătorule al mândriei lui;
Bucură-te, rană nevindecată a slujitorilor lui;
Bucură-te, vădire a înșelăciunilor;
Bucură-te, că mai înainte ai cunoscut al tău sfârșit mucenicesc;
Bucură-te, că nicidecum de cumplita moarte nu te-ai spăimântat;
Bucură-te, că chinurile cele cumplite cu vitejie le-ai răbdat;
Bucură-te, că te-ai odihnit după multe osteneli;
Bucură-te, că ai trecut la locașurile sfinților;
Bucură-te, că acolo de Domnul și de sfinți ești întâmpinat;
Bucură-te, că te-ai învrednicit de-a dreapta Domnului a ședea;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 12-lea
Deși sub pământ ai apus, dar cu sufletul viezi pururea și te rogi pentru cei ce săvârșesc sfântă pomenirea ta, bucurându-te cu cei ce cântă: ***Aliluia!***

Icosul al 12-lea
Milostiv fii nouă, părinte, și ne mângâie în pătimiri, întărindu-ne în osteneli, căci grea și cumplită prigoană s-a ridicat asupra Bisericii lui Dumnezeu, și foarte strâmtorându-ne, nu avem alt ajutor de niciunde, ci spre tine nădăjduind strigăm așa:
Bucură-te, că în Biserica lui Hristos toți te lăudăm;
Bucură-te, că înaintea sfintei tale icoane cu dragoste ne rugăm;
Bucură-te, ajutătorul celor din nevoi;
Bucură-te, întăritorule al celor neputincioși;
Bucură-te, sprijinitorul celor prigoniți;
Bucură-te, cel ce cu laude ești prea mărit;
Bucură-te, că pomenirea ta de toți se cinstește;
Bucură-te, cu toți ortodocșii care te cheamă în rugăciune;
Bucură-te, moștenitorule al Împărăției celei Cerești;
Bucură-te, mijlocitorul mântuirii noastre;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul al 13-lea (de trei ori)
O, întru tot lăudate și mult pătimitorule mărturisitor Fotie, primește de la noi aceste smerite laude și mijlocește la scaunul Sfintei Treimi curmarea prigoanei, dând tă-

rie, iertare și milă celor prigoniți pentru dreapta credință, ca să cântăm lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Apoi se zice iarăși:

Icosul 1

Înger întâi-stătător eşti între mărturisitori, de Dumnezeu înţelepţite Fotie, lauda arhiereilor şi bucuria mucenicilor, pentru care cu smerite laude te lăudăm zicând:
Bucură-te, sfântă adăpare a oilor cuvântătoare;
Bucură-te, al cetăţii împărăteşti adevărat păstor;
Bucură-te, că al nostru ales povăţuitor te-ai arătat;
Bucură-te, trâmbiţă răsunătoare a Duhului Sfânt;
Bucură-te, cel ascuns întru înalte nevoinţe;
Bucură-te, rază peste tot pământul luminătoare;
Bucură-te, căci Soarele credinţei tuturor ai arătat;
Bucură-te, strălucitor praznic prea încununat;
Bucură-te, că Ortodoxia cu multă însufleţire-ai apărat;
Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!

Condacul 1

Pe al Treimii apărător, veniţi o iubitorilor de mărturisitori să-l lăudăm noi toţi cei ce ne-am izbăvit de viforul ereticesc prin învăţăturile lui, pe grabnicul ajutător al celor din nevoi, zicând: ***Bucură-te, Sfinte Fotie, de Dumnezeu cuvântătorule, prea fericite!***

Şi se face otpustul: Pentru rugăciunile Sfântului Fotie cel mare, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu miluieşte-mă şi mă mântuieşte pe mine, păcătosul. Amin.

Sfântul Iustin Popovici despre Viaţa Sfântului Fotie cel mare

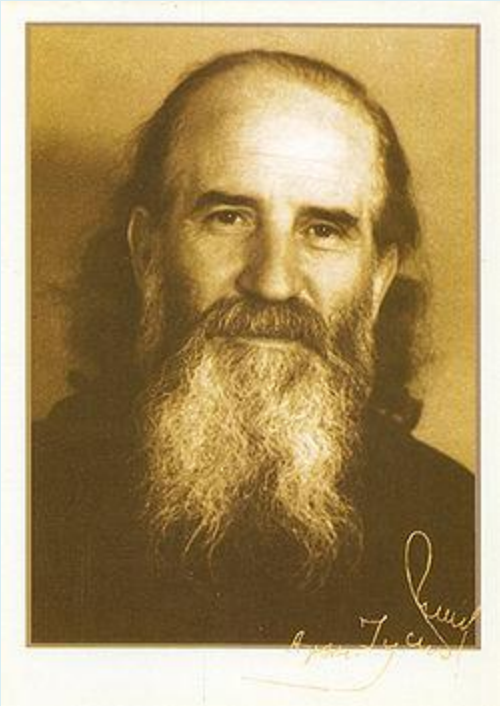

Părinţii noştri purtători de Dumnezeu, care în Biserica lui Dumnezeu au făcut totul după bună plăcerea lui Dumnezeu ne-au lăsat ca moştenire sfântă această învăţătură, pe care au primit-o de sus şi pe care le-au transmis-o Sfinţii Apostoli: nu există virtute mai mare decât mărturisirea şi apărarea adevăratei credinţe ortodoxe. Pentru că nu mai există, spun ei, o altă virtute, care să te facă atât de plăcut lui Dumnezeu şi atât de binecuvântat pentru Biserică. De fapt, Adevărul este Dumnezeu însuşi şi, pentru noi, oamenii, iubirea şi mărturisirea acestui Adevăr dumnezeiesc - întru care, rezidă adevărata credinţă a Bisericii - înseamnă eliberare, mântuire şi luminare.

Iată sfânta învăţătură pe care, înainte de toate, au propovăduit-o fericiţii Părinţi, a căror viaţă a însemnat lupta pentru păstrarea intactă a credinţei adevărate în Hristos, singura care duce la mântuire şi fără de care, nu există pentru oameni, părtăşie cu viaţa veşnică.

Această sfântă tradiţie a Sfinţilor noştri Părinţi, a căror întreagă viaţă a fost ca o afirmare şi o mărturisire a ei, este lecţia cea mai admirabilă care a fost dată generaţiei noastre pentru a fi urmată, dar, lipsind râvna pentru „iubirea adevărului” (II Tes. 2,10), această generaţie a crescut rece şi învârtoşată, în indiferenţa sa faţă de adevărata credinţă.

Primii mari Sfinţi Părinţi ai Bisericii, cei mai sublimi râvnitori [*Literal: zeloţi.*] pentru puritatea credinţei, pentru păstrarea ei fără de nici o pată, şi pentru Adevărul dumnezeiesc, au fost, fără îndoială, Sfântul Atanasie cel mare şi Sfântul Vasile cel mare.

Aici, prin urmare, Sfântul nostru Părinte purtător de Dumnezeu Fotie, mărturisitorul şi apărătorul credinţei ortodoxe în Hristos, nu le este cu nimic mai prejos. Ca şi ei, el s-a ostenit ca să dobândească toate virtuţile, care sunt mireasmă bineplăcută înaintea lui Dumnezeu şi care conduc la îndumnezeire. Şi, mai mult, s-a luptat pentru Adevărul dumnezeiesc, pentru adevăratele dogme ale Bisericii ortodoxe, pentru moştenirea prea scumpă, pe care au lăsat-o Bisericii, Sfinţii Apostoli şi Sfinţii Părinţi insuflaţi de Dumnezeu.

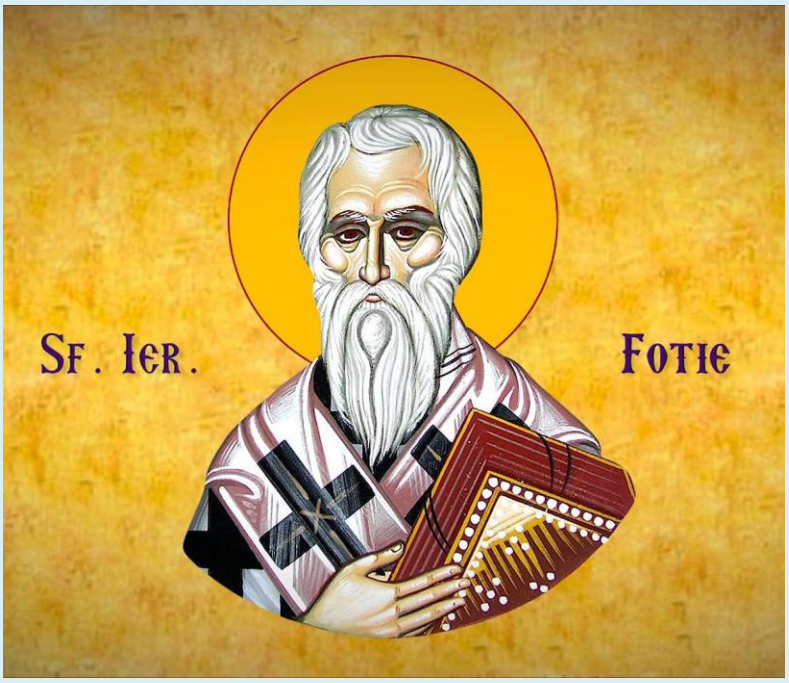

Astfel, în scrisoarea pe care o adresează papei Nicolae, Sfântul Fotie a putut să scrie aceste cuvinte, care au rămas celebre: ***„Dacă este foarte important, cu adevărat, ca să fim credincioşi în toate, cu cât mai mult se cuvine aceasta în cele ce privesc însăşi credinţa, unde cea mai mică lipsă, chiar infimă, este un păcat de moarte.”*** [1]

---

[1] *Erezia este un păcat de moarte. Dreapta credinţă trebuie apărată cu toată inima şi cunoştinţa pe care o avem. A fi nepăsători faţă de puritatea credinţei e ca şi cum am fi nepăsători sau indiferenţi, la faptul dacă există sau nu există un Dumnezeu. Însă, dacă slujim lui Dumnezeu, nu putem să-I slujim oricum, ci după adevărul Său. Iar a lăsa ceva afară, a fi indiferent la amănunte, nu e plăcut nici la oameni, dar la Dumnezeu. Dacă la oameni, a nu saluta pe cineva e*

Chemându-l în ajutor pe Sfântul nostru Părinte Fotie, pentru edificarea şi pentru înălţarea spirituală a generaţiei noastre indiferente faţă de adevăr, vom povesti sfânta sa viaţă de apostol neobosit, închinată apărării credinţei ortodoxe.

Desigur, suntem conştienţi de faptul că Sfântul Fotie a fost un „semn de împotrivire” [*piatră de poticnire*] , atât în timpul vieţii sale, cât şi după moartea sa, căci mulţi au fost duşmanii săi, care au îndrăznit să vorbească şi să scrie împotriva sfintei sale persoane. Dar adevărul istoric, dezvelit şi golit de toate certurile, este de ajuns pentru a arăta care este statura spirituală a Sfântului nostru Părinte şi rolul fără egal pe care l-a jucat în Biserică, pentru salvarea şi păstrarea „tezaurului [*Literal: depozitului.*] de credinţă” ortodox.

Către anul 820, Sfântul Fotie s-a născut la Constantinopol, din părinţi la fel de mult credincioşi, pe cât erau de cinstiţi şi de puternici. Serghie, tatăl său, avea calitatea de gardă personală a împăratului la palat, ataşat la curtea imperială, fiind frate cu Sfântul Tarasie, patriarhul care, în 787, condusese Sinodul VII Ecumenic, la care fusese condamnată erezia iconoclastă. Mama Sfântului Fotie, Irina, era o femeie virtuoasă, plină de iubire pentru Dumnezeu. Fratele mamei sale se numea tot Serghie şi era căsătorit cu o femeie care se chema tot Irina, sora Sfintei Teodora împărăteasa, care, cu ajutorul Sfântului Metodie patriarhul, la Sinodul din 843, reinstaurase cultul ortodox al Sfintelor Icoane. Sfântul Fotie, care cinstea mult pe Sfinţii Tarasie şi Metodie, a mers toată viaţa sa pe urmele acestor Sfinţi.

Dar înainte ca Sfânta Teodora să restabilească cultul Sfintelor Icoane, mulţi dintre creştinii ortodocşi mireni, şi încă mai mulţi preoţi, au avut de îndurat tulburări şi persecuţii de tot felul. ***Printre cei care au suferit pentru cinstitele Icoane s-au numărat şi părinţii Sfântului Fotie. Aceşti adevăraţi creştini ortodocşi iubeau şi cinsteau cu evlavie Sfintele Icoane, la fel ca şi monahii virtuoşi, care se ridicau în apărarea lor. De câte ori n-a deschis mama Sfântului Fotie poarta acestor fraţi, cărora, mai înainte de a le face milostenie, le cerea binecuvântările. În afară de Sfântul Fotie, familia sa mai avea patru copii: Constantin, Serghie,***

---

văzut ca un rău, ca o lipsă de bun-simţ, cum vede atunci Dumnezeu pe aceia, care spun minciuni despre El ? Filioque pare pentru unii catolici „ecumenişti”, un amănunt „nesemnificativ” care ne desparte, dar asta arată întunecarea de care dau dovadă. Nu poţi minţi despre Dumnezeu! Dacă Fiul Se naşte din Tatăl şi Duhul Sfânt purcede din Tatăl, nu poţi să spui, că Duhul Sfânt purcede din Tatăl „şi din Fiul”. A include minciuni în cele despre modul de a fi al lui Dumnezeu e o mare hulă. Şi tocmai de aceea, Sfântul Fotie a fost plin de râvnă, în a propovădui adevărul.

Tarasie şi Teodora. Toţi erau crescuţi de către părinţii lor în aceeaşi credinţă şi evlavie din care ţâşnesc izvoarele minunate ale rugăciunii şi ale faptelor bune.

În timpul împăratului iconoclast Teofil, care a domnit între anii 829-842, în timp ce persecuţiile erau cumplite împotriva ortodocşilor, părinţii Sfântului Fotie s-au văzut sărăciţi de bogăţia lor, persecutaţi şi exilaţi împreună cu copiii lor în pustiuri aride şi sălbatice, unde şi-au sfârşit zilele, ca mucenici şi mărturisitori ai adevăratei credinţe, pentru dragostea căreia n-au consimţit niciodată, nici măcar o singură dată, să nu mai cinstească Sfintele Icoane [*Aceasta arată cât de importantă este cinstirea Sfintelor Icoane în Ortodoxie.*].

De asemenea, văzând credinţa lor neclintită, a cărei tărie n-a fost dezminţită niciodată, pseudo-sinoadele iconoclaste s-au îndemnat să arunce, asupra tatălui Sfântului Fotie, asupra Sfântului Fotie însuşi - pe atunci foarte tânăr - şi asupra fratelui său, anatemele odioase care deja îl atinseseră pe patriarhul Tarasie, unchiul lor.

Sfântul Fotie va consemna aceste evenimente în scrisorile sale, şi nu le menţionez aici decât pentru a arăta cu ce fel de râvnă înflăcărată Sfântul Fotie, încă din copilărie, mărturisea, apăra şi susţinea adevărata Credinţă apostolică şi sfintele dogme ale Sfinţilor Părinţi.

Copil fiind, tânărul Fotie avea deja înclinare către viaţa pustnicească (isihastă), care se concentrează numai asupra rugăciunii. Ca să ne convingem, trebuie numai să-l ascultăm: ***„De mic copil, ardeam să mă eliberez de toate grijile şi de problemele acestei vieţi şi să nu mai dau atenţie decât la ceea ce, pentru mine, era singura grijă… Încă din copilărie, simţeam crescând în mine şi împreună cu mine, dragostea pentru viaţa monahală”*** [*Scrisoarea I,1. PG 102, col. 585.*].

Fiind înzestrat cu acest dar, tânărul Fotie era însetat de dorinţa de a învăţa, de a înainta în cunoaştere şi în virtuţi. Încă adolescent, îşi folosea, în studiul temporar al ştiinţelor vremii sale, întreaga vastitate a talentului şi a inteligenţei lui. Nu există nimeni care să nu fi recunoscut, nici măcar duşmanii săi, în afară de marea sa înţelepciune, şi amploarea cunoştinţelor sale.
Cel mai înverşunat duşman al său, Nichita al Paflagoniei, a fost nevoit să admită că: *„Fotie, departe de a fi de joasă speţă sau de origine obscură, era, mai degrabă, un copil născut din părinţi nobili şi care se bucura de un înalt prestigiu [# renume]. Între cei care sunt cunoscuţi ca înţelepţii lumii şi ai facultăţilor de gândire, el era persoana cea mai înzestrată din tot Imperiul. Studiase gramatica şi poezia, retorica şi filosofia, medicina şi aproape toate ştiinţele profane. Excela în*

cunoaştere până într-atât, încât îi întrecea pe toţi contemporanii săi, şi rivaliza chiar cu înţelepţii din timpurile păgâne. Reuşea în toate şi orice lucru îi era benefic: înzestrările sale naturale, studiul său sârguincios şi bogăţia sa, care făcea ca fiecare carte să-şi găsească drum până la el." [PG 105, col. 504.]

După ce a studiat literatura, matematica, filosofia lui Aristotel şi celelalte arte înalte, Sfântul Fotie, învăţat de cei mai înţelepţi oameni ai vremii sale, a înaintat în studiul dumnezeiesc al Sfintelor Scripturi, cel al teologiei Sfinţilor Părinţi. Pentru acesta din urmă, mărturiseşte el însuşi că a învăţat de la un „bătrân" (Stareţ) care avea dreapta judecată şi experienţă a vieţii duhovniceşti. Astfel Sfântul Fotie a căpătat repede reputaţia de erudit şi înţelept, în mijlocul unei mulţimi de tineri, care deja veneau în număr foarte mare la el, pentru a se folosi de nenumăratele lui înzestrări, profane şi duhovniceşti. Uitând tinereţea vârstei sale, Sfântul Fotie îi învăţa căile înţelepciunii. El le citea cărţi mântuitoare de suflet, descoperindu-le atât limba, cât şi înţelesul. [2]

Tarasie, fratele său, asculta adesea lecţiile sale. Mai târziu, va veni timpul când acesta va fi departe şi îl va ruga pe Sfântul Fotie să îl sfătuiască în privinţa cărţilor pe care să le citească în călătorie, şi să-i spună părerea sa, în legătură cu fiecare carte. Tocmai pentru a satisface această cerere adesea reiterată de fratele său, Sfântul Fotie a scris într-o bună zi acea minunată operă, atât de bogată, pe care o numim „Miriobiblos": cartea a mii de opere, sau „Bibliotheca".

La acea dată, Sfântul Fotie şi-ar fi dus fără îndoială la îndeplinire dorinţa sa de a deveni monah, dacă împăratul Mihail, a cărui domnie a durat între 842-867, nu l-ar fi împiedicat. Căci acest împărat l-a chemat pe Sfântul Fotie la curtea sa. Aici, tânărul Fotie s-a văzut constrâns de a accepta, împotriva voinţei sale, ranguri şi onoruri. În primul rând, Sfântul Fotie a devenit primul consilier personal, înainte de a fi numit mare cancelar, şi aceasta, în ciuda faptului că aceste funcţii nu erau acordate decât persoanelor foarte loiale curţii. ***Sfântul Fotie era de o înţelepciune şi de o virtute atât de strălucitoare, încât împăratul nu a ezitat nici un pic să îl trimită la Bagdad, în calitate de ambasador imperial, pentru a discuta cu însuşi califul persan, problema încetării persecuţiei creştinilor în teritoriul otomane. L-a însoţit tânărul şi înzestratul său elev, Constantin filosoful, cunoscut mai târziu sub numele de Chiril, Sfântul apostol al slavilor.***

---

[2] *Sfântul Iustin ne reaminteşte încă odată, că una e traducerea şi alta e înţelesul duhovnicesc al traducerii. Astăzi, mulţi care încearcă să traducă, hulesc pe Duhul Sfânt, vorbind de o înţelegere literaro-duhovnicească a textelor sfinte, în afară de prezenţa interioară a Sfântului Duh. Nu e de ajuns să faci Facultatea de Teologie Ortodoxă ca să traduci, ci trebuie să trăieşti şi în Duhul Sfânt, ca să poţi explica şi altora, ce se ascunde în litera pe care o traduci.*

Pe când încă se afla la curtea imperială, Sfântul Fotie ocupa şi un scaun de profesor la universitatea pe care Cezar Bardas, unchiul şi tutorele împăratului, a renovat-o la Constantinopol, în palatul imperial. Aici preda, de asemenea, şi Leon matematicianul, erudit din Tesalonic, şi acelaşi Constantin filosoful, viitorul mare Chiril, care, ca şi acela, era originar din Tesalonic.

Deşi Sfântul Fotie aproape că nu părăsea palatul, unde era reţinut de nenumărate afaceri de stat, el nu pierdea nici o ocazie ca să citească, anume cărţi duhovniceşti foarte folositoare de suflet, şi nici să-şi instruiască nenumăraţii elevi. În aceeaşi perioadă, el a început să scrie o mulţime de cărţi ziditoare, şi de comentarii la Sfintele Scripturi, ale căror adâncimi sublime le cerceta.

La rugămintea prietenului săi Amfilohie al Cizicului, el a scris „Amfilohia", în care a răspuns la 326 de întrebări şi probleme extrase din Scripturi. Printre operele sale se numără şi tratatul „Contra maniheilor", „Mistagogia Duhului Sfânt" şi „Comentariu la Epistolele Sfântului Pavel". În afară de acestea, el a reunit şi a compilat, în „Nomocanonul" său, legile şi canoanele Bisericii. În fine, a scris o mulţime de discursuri şi de enciclice şi a compus un număr infinit de imne şi cântări liturgice. Decât să ne întindem mai mult, ca să demonstrăm cultura sa universală, mai bine vorbim acum despre celelalte fapte ale sale, care fac şi mai mult vrednice de laudă toate cele ce le-am spus până acum.

După o luptă care a durat mulţi ani, Biserica s-a văzut în sfârşit, eliberată de acea erezie mortală [3] a iconoclasmului. Totuşi, rămâneau multe de făcut pentru ca totul

---

[3] *Erezia, se spune iar, este o „boală" mortală a sufletului. Sfântul Iustin Popovici numeşte iconoclasmul „erezie mortală", pentru a arăta cât de cumplită este necinstirea Sfintelor Icoane şi ce consecinţe are pentru sufletul creştin: moartea spirituală, veşnică. Astăzi, Ortodoxia este tot mai mult atacată din această cauză, a închinării noastre la Sfintele Icoane, pe care ereticii protestanţi şi neoprotestanţi le numesc „idoli", acuzându-ne că cinstim lemnele şi pietrele ca dumnezei. Se pare că satana urăşte foarte mult faptul că înălţăm rugăciuni către Sfinţi şi mai ales către Prea Curata şi, deşi e cu totul absurd şi fără nici o noimă ceea ce susţin „fraţii" neoprotestanţi - care ne cer nouă să fim toleranţi, în timp cei ei îşi manifestă deschis dispreţul cel mai mare şi ura, pe care le nutresc pentru noi, ori de câte ori au ocazia - ei continuă cu o încăpăţânare furibundă, să ne acuze, mai înainte de toate, că ne închinăm la idoli. Aceasta în ciuda faptului că li s-a explicat, cred că de mii de ori, ce înseamnă Sfintele Icoane pentru noi. Parcă satana i-a surzit de tot. Creştinii ortodocşi de astăzi ar trebui să ştie cât de mult au suferit cei de demult, în numele cinstirii Sfinţilor şi a Sfintelor Icoane, ca să-şi dea seama cât de important este acest lucru şi să se împotrivească cu toată puterea acestei ispite neo-iconoclaste, care este cu totul pierzătoare de suflet. Familia Sfântului Fotie este un exemplu de jertfă, în acest sens. La fel şi noi, nu numai că nu trebuie să ne fie ruşine când suntem acuzaţi că ne*

să reintre în normal. Căci, chiar prin gura patriarhului Nichifor mărturisitorul, Biserica, în aceste vremuri de război, făcuse multe pogorăminte, care nu ar fost admise în timp de pace. Şi, ca şi cum nu ar fi fost de ajuns că acest război împotriva ereziei iconoclaste a produs multe în paguba lor, el a dat laicilor şi chiar monahilor şi preoţilor, prilejul de a provoca tulburări, din care au avut impudoarea de a trage foloase de pe urma lor, şi prin care, semănau în viaţa ecleziastică, dezordine şi confuzie. Pretextând că luptă împotriva ereziei, aceşti indivizi continuau să nelinişteasca Biserica, după ce tulburarea trecuse, şi în timp ce adevărata credinţă începuse din nou să domnească, împreună cu ordinea, şi în timp ce erau din nou în cinste ascultarea şi buna înţelegere frăţească. Căci austeritatea prea mare a unora şi prea multul laxism al altora erau doar izvor de neînţelegeri între fracţiuni, din păcate. Rezolvarea acestor probleme era sarcina care a căzut pe umerii Sfântului Fotie, care de puţin timp ocupa scaunul patriarhal, după cum vom vedea imediat.

Biruinţa desăvârşită a Ortodoxiei asupra iconoclasmului fusese obţinută în timpul patriarhului Metodie, care a ocupat acest scaun între 843-847. Acest Sfânt Patriarh a condus Biserica lui Dumnezeu cu har şi înţelepciune. Dacă existau iconoclaşti care se pocăiau, Biserica îi primea cu dragoste şi îi socotea printre copiii săi. Au existat totuşi unii mărturisitori, mai riguroşi [în privinţa credinţei], care îi reproşau Sfântului Metodie îndurarea sa, încât vroiau să rupă orice comuniune cu el.

După ce a adormit Sfântul Metodie, i-a urmat Patriarhul Ignatie. Acesta devenise monah după căderea tatălui său, împăratul Mihail I (811-813). Sfântul Metodie, deşi virtuos şi deşi a rezolvat nenumărate neînţelegeri, în care monahii se arătau intransigenţi, n-a ştiut totuşi cum să reconcilieze cele două fracţiuni care se sfâşiau între ele, sfâşiind în acelaşi timp Biserica.

După cum scrie Sfântul Fotie însuşi: „Existau certuri şi motive de discordie care îi făceau să se împotrivească unii altora şi era oricând cineva care vroia să rupă comuniunea cu fratele său… şi într-o astfel de stare, se căuta un păstor care să poată uni mădularele divizate ale Bisericii, astfel încât furtuna să înceapă să se liniştească." [*J. N. Valettas, „Scrisorile Sfântului Fotie…", Londra, 1864, p.142.*]

închinăm la Sfintele Icoane, ci trebuie să le apărăm cu preţul vieţii, căci aşa au făcut mii de Sfinţi mucenici.

Cearta a continuat deci, până când în luna august 857, a izbucnit o neînţelegere între Cezar Bardas şi patriarhul Ignatie, care a fost demis. Mai târziu, totuşi, şi-a dat singur demisia.

Mai mult de un an, tronul patriarhal a rămas vacant. Dar, într-un sfârşit, într-un sentiment unanim, ochii întregii Biserici s-au îndreptat spre singurul om considerat demn de a fi patriarh, spre singura personalitate capabilă de a pune capăt disensiunilor şi de a reconcilia cele două tabere. Era vorba, bineînţeles, de Sfântul Fotie, acest om minunat [# *În text era de fapt: „maître”, maestru, învăţător.*], plin de înţelepciune şi de cunoaştere, secretarul şi consilierul împăratului. Astfel, cele două părţi adverse, întreaga curte şi împăratul însuşi şi-au îndreptat privirile asupra lui. Dar mult timp, smeritul Fotie nu a vrut să accepte greaua sarcină a tronului patriarhal.

Despre acest refuz, el îi explica smerit într-o scrisoare lui Cezar Bardas: ***„…Ştiam că nu sunt vrednic de demnitatea ierarhică şi de însărcinarea de păstor. Văzându-mă astfel forţat şi constrâns, nu am vrut să-mi dau consimţământul. Am plâns, m-am împotrivit, şi am făcut tot ce îmi era cu putinţă pentru a mă apăra de a fi ales împotriva voinţei mele. M-am rugat ca acest pahar să fie îndepărtat de la mine şi plângeam, temându-mă de marile griji şi ispite care, ştiam că mă aşteaptă. Dar nu mi-a fost de ajutor.”*** [*Scrisoarea I, 6. PG 102, col. 624.*]

Şi, într-o altă scrisoare, prin care îl anunţa pe Nicolae, papă al Romei, de alegerea sa ca patriarh al Constantinopolului, Sfântul Fotie dezvăluia care fuseseră cauzele refuzului său: ***„Privind cu duhul la măreţia vredniciei preoţeşti, gândind la prăpastia între desăvârşirea sa şi josnicia umană, măsurând slăbiciunea puterilor mele şi amintindu-mi că toată viaţa m-am gândit la cât de sublimă este o astfel de vrednicie, gând care îmi provoca mirare şi uimire totală; văzând pe bărbaţii din zilele noastre, ca să nu mai vorbesc de cei din vechime, cum acceptă jugul cel greu al patriarhatului, şi, deşi sunt oameni înlănţuiţi de trup şi sânge [4], îndrăznesc, spre marea lor primejduire, să îndeplinească misiunea heruvimilor, care sunt numai duhuri; în timp ce sufletul meu se lipeşte de asemenea gânduri şi văzându-mă pe mine însumi în aceeaşi situaţie, care mă făcea să tremur pentru cei pe care îi vedeam astfel, nu pot să spun câtă durere simt, câtă suferinţă mă încearcă. Încă din copilărie, luasem hotărârea - care a devenit şi***

[4] *Am păstrat expresia mot-a-mot: „înlănţuiţi de trup şi sânge”, pentru că mi s-a părut foarte sugestivă. Nu numai că sunt oameni de carne şi sânge, adică având trup ca şi noi, dar, ca şi noi, sunt înlănţuiţi, împiedicaţi, la tot pasul, de patimile trupului, pe care, însă, le învinge.*

mai fermă în mine cu timpul - de a mă ţine departe de griji şi de zgomotul vieţii, şi de a mă veseli doar de dulceaţa blândă a unei vieţi retrase. Totuşi (trebuie să mărturisesc Sfinţiei Voastre, pentru că, scriindu-vă, sunt dator să vă spun adevărul), am fost obligat să accept demnităţi la curtea imperială şi să renunţ astfel la hotărârea mea… În ultimul rând, deoarece acela care a deţinut această vrednicie episcopală înaintea mea, a renunţat la această cinste, m-am văzut atacat din toate părţile, din nu ştiu ce pornire, de către întreg clerul şi de către adunarea episcopilor şi a mitropoliţilor, şi mai ales de către împărat, care este plin de dragoste pentru Hristos, care este bun, drept, milostiv şi (de ce să nu o spunem?), mai drept decât cei care au domnit înaintea lui. Decât cu mine a fost nemilostiv, dur şi groaznic. Fiind în înţelegere cu adunarea celor de care am vorbit, nu mi-a lăsat nici un răgaz, luând drept motiv al insistenţelor sale, voinţa şi dorinţa unanimă a clerului, care nu îmi dă dreptul la nici o scuză, afirmând că, în faţa unui asemenea sufragiu, el nu poate, chiar dacă ar vrea, să consimtă la refuzul meu. Adunarea clerului era considerabilă, încât rugăminţile mele fierbinţi nu puteau fi auzite de un aşa mare număr; iar cei care le auzeau, nu ţineau deloc seama de ele. Ei nu aveau decât o singură intenţie, o singură hotărâre: aceea de a mă însărcina, chiar împotriva voinţei mele, cu vrednicia patriarhatului." [*Scrisoarea I, 1., cf. PG. 102, col. 589.*]

Mulţimea imensă a episcopilor, a clerului şi a poporului, nu înceta să îi ceară aceasta cu insistenţă. Astfel, Sfântul Fotie a fost degrabă constrâns să accepte, împotriva voinţei lui, scaunul patriarhal rămas vacant de mai bine de un an. Şi într-o singură săptămână, înaintând cu rapiditate şi conform cu ordinea stabilită de Biserică, diferitele grade ierarhice, a fost făcut monah şi consacrat patriarh. ***În prima zi, a fost tuns în monahism. În a doua zi, a fost înaintat ca citeţ. În a treia zi, a devenit ipodiacon. În a patra, diacon. În a cincea zi, a fost înălţat la demnitatea de preot. În a şasea, a fost sfinţit episcop. De ziua Naşterii Domnului, mitropolitul de Siracuza, Grigorie Asbestas, Evlampie de Apameea şi Vasile de Gortina, prin punerea mâinilor, l-au înălţat la rangul de Patriarh.***

Alegerea noului patriarh Fotie a fost salutată de toţi. Desigur, au existat şi motive de neînţelegere şi mici certuri. Dar cele două fracţiuni au văzut în el un garant al dreptei Credinţe, în el care, copil fiind, părinţii săi au fost expuşi persecuţiilor iconoclaste. Dar ele vedeau şi un păstor autentic în cel care, odată, luase parte la conflicte şi neînţelegeri, şi gândeau că el va şti să reconcilieze părţile adversare şi să bandajeze rănile Bisericii, adunând sub omoforul său părintesc, oile risipite ale lui Hristos.

Cinci episcopi, partizani ai Sfântului Ignatie patriarhul, s-au ridicat totuşi, împotriva alegerii Sfântului Fotie. Ceilalţi partizani ai lui Ignatie l-au sprijinit însă pe noul patriarh. Dar, cu toate acestea, mai târziu, s-au găsit unii dintre ei, care să se întoarcă împotriva lui.

După ce a fost ales patriarh, Sfântul Fotie a ţinut în 859 la Constantinopol, un sinod care s-a reunit în Biserica Sfinţilor Apostoli. Apoi, după o tradiţie deja foarte veche a Bisericii, i-a trimis episcopului Romei şi celorlalţi trei patriarhi ai Răsăritului, scrisori prin care îi anunţa de alegerea sa.

În cea pe care a scris-o papei Nicolae, el spunea că nu există o altă formă de comuniune mai înaltă, decât cea bazată pe credinţă şi dragoste. Şi, adăugând la aceste cuvinte, o mărturisire a credinţei sale ortodoxe, el mărturisea Sfânta Treime, Întruparea Fiului lui Dumnezeu şi cele şapte Sinoade Ecumenice. Prin aceasta, Sfântul Fotie admitea toate Sinoadele pe care Biserica le recunoscuse până atunci, şi respingea şi anatematiza, pe toate cele pe care Biserica le respinsese şi le anatematizase. În încheierea scrisorii sale, Sfântul Fotie Îl ruga pe Dumnezeu ca să ocrotească în pace Biserica, să îndrepte spre mântuire pe binecredincioşi şi să-i unească pe toţi sub un singur Cap, Hristos.

La Roma, unde un emisar al împăratului Mihail al III-lea a fost însărcinat să o ducă, scrisoarea a ajuns la începutul anului 860. Dar mesagerul a fost depăşit de câţiva călugări răzvrătiţi, care, abia sosiţi din Constantinopol, aveau în fruntea lor un arhimandrit pe nume Teognost. Teognost şi călugării săi s-au prezentat drept partizani ai patriarhului dinainte, Ignatie, şi, împreună cu cei cinci episcopi pomeniţi mai sus, au refuzat să-l recunoască pe Sfântul Fotie ca patriarhul lor, şi aceasta în condiţiile în care Sfântul Ignatie îşi dăduse singur demisia şi îl recunoscuse pe Sfântul Fotie ca patriarh legitim. La Roma, aceşti răzvrătiţi au obţinut o audienţă la papa, în ochii căruia au încercat să-l mânjească şi să-l calomnieze pe Sfântul Fotie. Ei au spus că Sfântul nu era decât un pseudo-episcop, a cărui alegere contravenea canoanelor.

Despre acest lucru, Cezar Bardas a crezut că Teognost acţiona fiind instigat de Ignatie şi l-a exilat pe acesta în insula Metilene. Şi acolo, în insula din Marea Egee, prinzându-i pe partizanii lui Ignatie, preoţi şi monahi, el îi persecuta, şi chiar îi tortura.
Sfântul Fotie a fost mişcat atât de mult, încât i-a scris lui Bardas să înceteze imediat persecuţiile, ameninţându-l că, dacă nu face nimic, el va renunţa pe loc la tronul patriarhal.

Unealtă a satanei, papa Nicolae a fost bine dispus să audă, de la arhimandritul Teognost, că Sfântul Fotie nu era decât un simplu laic, ce fusese ales şi înălţat la rangul de patriarh. De mult timp, papa aştepta să se ivească ocazia, pentru ca el să se amestece în problemele Bisericii de la Constantinopol, pe care dorea să o supună puterii sale. În ambiţia sa nebună, arogantul papă Nicolae, ardea de dorinţa să vadă întreaga lume sub autoritatea sa. Atunci, a făcut să ajungă, pe căile sale, împotriva suveranilor din Occident, un document fals, însăilat de cancelaria papală şi cunoscut sub numele de „Donaţia lui Constantin", prin care împăratul Constantin ar fi cedat în aparenţă oraşul Roma şi Imperiul de Apus în întregime, episcopului de Roma.

Ori, Nicolae dorea să smulgă împăratului din Constantinopol şi Italia de sud, Sicilia, întreaga Peninsulă Balcanică, cât şi ţările slave care tocmai învăţau Credinţa ortodoxă [*Literal: „care erau la început, care gângăveau, bâjbâiau Credinţa ortodoxă."*]. În ce măsură îl devora patima puterii pe Nicolae, ne putem da seama după felul în care el a folosit anumite falsuri, cum sunt „Decretele Isidoriene", conform cărora, toată autoritatea temporală şi ecleziastică revenea papilor de la Roma.

Puteai să crezi că, fără papa de la Roma, nu se lua nici o hotărâre în Biserică. Şi, în prostia sa nebunească, Nicolae mergea până acolo încât să gândească faptul că creştinismul însuşi n-ar fi existat fără Roma! Cuprins de patima mândriei pe care i-o inspira satana, Nicolae a văzut deci oportunitatea, credea el, de a domni asupra Constantinopolului. Sub motivul că doreşte a se alipi cauzei lui Ignatie, fostul patriarh, el a încercat să facă astfel încât Sfântul Fotie să fie demis. Cu acest scop, i-a scris o scrisoare acestuia, în timp ce trimitea o altă scrisoare împăratului Mihail. În aceasta îl mustra în termeni duri pe Sfântul Fotie pentru faptul de a fi acceptat vrednicia de patriarh şi mai mult, pentru că a suit atât de repede treptele ierarhice. Vrând să profite de o invitaţie pe care i-o făcuse împăratul de a veni la Constantinopol, pentru a asista la Sinodul care condamna iconoclasmul, papa Nicolae a trimis acolo doi clerici, care aveau însărcinarea să studieze toată problema şi trebuiau să prezinte la Roma un raport, asupra căruia el însuşi urma să-şi exprime părerea. Astfel, la sfârşitul anului 860, episcopii Rodoald şi Zaharia soseau la Constantinopol.

În primăvara anului 861 deci, Sfântul Fotie, care se adâncea mereu, şi mai mult, în smerenie, în dragostea pentru buna înţelegere şi în stricta supraveghere a canoanelor ecleziastice, a convocat al doilea Sinod, care s-a reunit în Biserica Sfinţilor Apostoli, cu acordul împăratului Mihail. La această adunare, care apoi a rămas cunoscută sub numele de Sinodul I-II, se grăbeau să vină un număr mare de

episcopi, printre care erau şi delegaţii papei Nicolae. Hotărârile celui de-al VII-lea Sinod Ecumenic au fost unanim ratificate atunci, în timp ce erezia iconoclastă era încă o dată condamnată, iar Sfântul Fotie a fost recunoscut de către toţi ca patriarh legitim şi canonic.

La acest Sinod au fost adoptate şaptesprezece sfinte canoane, cu scopul de a-i readuce pe monahii răzvrătiţi la dreapta ascultare şi la tradiţia Bisericii. Cât despre acei monahi, care nu vroiau să se dezică de calitatea lor de nesupuşi, ei au primit în mod expres, interdicţia de a-şi părăsi episcopul canonic, pentru că aceasta ar fi un aşa mare păcat, încât o asemenea atitudine ar fi un motiv de schismă şi de confuzie. Sfântul Sinod a adăugat şi faptul că nu poate clerul să condamne un episcop considerat păcătos în faţa oamenilor, decât printr-o decizie sinodală, regulă care a fost adoptată ca răspuns dat acelor călugări rigorişti, care se despărţiseră de propriul lor cap, de Patriarhul nou ales şi de episcopii săi.

Sfântul Sinod nu a uitat însă, să facă diferenţa între o răzvrătire nejustificată şi rezistenţa lăudabilă pentru apărarea credinţei, pe care a încurajat-o. Asupra acestei probleme, el a decis că dacă un episcop mărturisea deschis în Biserică vreo erezie deja condamnată de Sfinţii Părinţi în timpul Sinoadelor anterioare, şi dacă se găsea cineva care să înceteze să-l pomenească [pe acel episcop care mărturisea erezia], chiar înainte de condamnarea lui de către un Sinod, atunci, nu numai că acea persoană nu era vinovată, ci fapta sa era vrednică de laudă, aceea de a fi condamnat un pseudo-episcop. Cu atât mai mult cu cât, făcând aceasta, el nu diviza Biserica, ci se lupta pentru unitatea credinţei.

Prevăzând că patima puterii care îl mânca pe Nicolae nu se va satisface cu aceste canoane şi aceasta, deşi proprii delegaţi ai papei, împreună cu întregul Sinod, recunoscuseră alegerea patriarhului ca fiind canonică, Sfântul Fotie i-a scris papei o scrisoare plină de smerenie şi de iubire, în care îi explica fiecare detaliu, ca unui frate. Nu trebuie decât să citim aceste rânduri: ***„Nimic nu este mai cinstit şi mai scump decât dragostea, după cum se afirmă în Sfintele Scripturi. Prin aceasta, ceea ce era despărţit, se uneşte. Luptele se liniştesc. Ceea ce este deja unit, cunoaşte o legătură şi mai intimă şi o unitate încă şi mai strânsă. Ea închide toate intrările pentru răzvrătiri şi pentru certurile intestine. Căci ea nu gândeşte răul, ci suferă toate. Ea nădăjduieşte toate, îndură toate, şi niciodată, după cum spune fericitul Pavel, nu cade. Ea împacă pe slugile vinovate cu stăpânii lor, făcând să aibă valoare, pentru atenuarea greşelii, identitatea după fire. Ea îi învaţă pe slujitori să suporte cu blândeţe mânia stăpânilor lor, şi îi mângâie ca să rabde inegalitatea condiţiei lor, prin exemplele celor care au avut de suferit la fel ca şi ei. Ea îndulceşte mânia părinţilor împotriva copiilor lor şi împotriva***

murmurului acestora din urmă, ea face din dragostea părintească o armă puternică, ce le vine în ajutor şi împiedică, în sânul familiilor, acele sfâşieri de care firea se îngrozeşte. Ea pune capăt cu uşurinţă neînţelegerilor care se ridică între prieteni şi îi determină să păstreze aceeaşi prietenie. Cât despre cei care au aceleaşi gânduri despre Dumnezeu şi despre lucrurile dumnezeieşti, chiar dacă depărtarea îi desparte sau chiar dacă nu s-au văzut niciodată, ea îi uneşte şi îi aseamănă prin cugetare şi face din ei adevăraţi prieteni. Şi dacă, din întâmplare, unul dintre ei a ridicat, într-un mod de neluat în seamă, acuzaţii asupra celuilalt, ea remediază, restabileşte lucrurile, refăcând legătura unirii."

Şi Sfântul Fotie îşi urma astfel scrisoarea sa către papa Nicolae:
„Am pierdut o viaţă liniştită şi dulce. Am pierdut slava mea (pentru că sunt unii care îşi iubesc slava lor în societate), am pierdut îndeletnicirile mele dragi, relaţiile atât de frumoase [5] şi de fericite cu prietenii mei, acele relaţii din care suferinţa, cearta şi reproşurile erau excluse…Primesc reproşuri de acolo de unde aşteptam mângâiere şi încurajări: durerea se adaugă astfel la durere. - Nu trebuia, mi se spune, să fi fost calomniat. Dar spuneţi aceasta celor care au făcut-o. - Nu se făcea să vă producem tulburare. Maxima este bună, dar cine este acela care merită mustrarea voastră? Nu sunt oare cei care au produs tulburarea? Şi cine sunt cei care merită milă? Nu sunt cei care au fost tulburaţi? Dacă cineva i-ar lăsa în pace pe cei care au adus tulburare şi s-ar porni împotriva celui care a fost supărat de ei, aş vrea să sper de la dreptatea voastră că l-aţi condamna pe unul ca acela.

Canoanele Bisericii, spun ei, au fost încălcate, pentru că, din laic, aţi fost înălţat la vrednicia sacerdotală. Dar cine le-a încălcat? Oare cel ce a produs tulburare sau cel care a fost antrenat cu forţa în acestea, împotriva voinţei lui? - Dar ar fi trebuit să rezistaţi. - Cât de mult? - Am rezistat, şi chiar mai mult decât s-ar fi cuvenit. Dacă nu m-aş fi temut să nu isc furtuni încă şi mai mari, aş mai fi rezistat încă, şi până la moarte. Dar care sunt acele canoane despre care se spune că au fost încălcate? Sunt canoane pe care, până astăzi, Biserica din Constantinopol nu le-a primit. Sunt transgresate [6] canoane când trebuia să fie

---

[5] *# Literal: „pure": e vorba aici de relaţii pline de nevinovăţie, de delicateţe, lipsite de orice gânduri bănuitoare; de prietenie adevărată, interesată numai de cunoaştere şi de revelarea sufletului către celălalt şi a celuilalt către tine. Cred că despre această puritate a relaţiilor de prietenie vorbeşte Sfântul Fotie aici.*

[6] *# trecute cu vederea*

observate. Dar, din moment ce ele nu au fost transmise, nu se comite nici un păcat din cauză că nu sunt observate." [7]

Dar această scrisoare plină de înţelepciune dumnezeiască şi de iubire frăţească, şi întru totul conformă cu adevărul, nu a avut nici un efect asupra mândrului şi arogantului Nicolae, căci dragostea pentru putere întunecase deja mintea şi sufletul său. Astfel, departe de a răspunde iubirii frăţeşti a lui Fotie cu aceeaşi dragoste frăţească, pe care o merita comportamentul virtuos al patriarhului - şi de care papa nu era vrednic - a făcut ca până şi înşişi delegaţii săi, care, s-au întors de la Constantinopol, să nu se facă crainicii lui iar ura şi furia papei nu au mai cunoscut limite.

Atunci, după ce în august 863, s-a reunit la Roma un sinod, el l-a condamnat pe Sfântul Fotie, şi împotriva oricărei dreptăţi, l-a recunoscut pe Ignatie drept patriarh, faptă prin care lăsa să se vadă cât de mult întrecuse măsura dorinţa sa de autoritate. Că această patimă a fost rea până peste poate, putem să ne dăm seama judecând mai bine lucrurile în timp ce vom aduce în discuţie evanghelizarea popoarelor slave şi în mod special, pe cea a bulgarilor.

În timp ce la Roma, papa Nicolae se gândea la mijloacele de realizare a viselor sale de stăpânire, pentru a supune sieşi Biserica din Constantinopol, Sfântul nostru Părinte Fotie, egalul apostolilor, ducea la desăvârşire în Răsărit, spre slava lui Dumnezeu, sarcina sa grea de apostol şi evanghelist. Şi, nemulţumindu-se numai cu împodobirea Bisericilor lui Dumnezeu, cu punerea în ordine a treburilor bisericeşti, nemulţumindu-se numai să compună slujbe dumnezeieşti, să combată atâtea erezii noi şi să dărâme ruinele celor vechi, nemulţumindu-se să se oprească la toate acestea, în acelaşi timp, cu toată inima şi cu tot sufletul, el s-a hotărât pentru mai mult, anume pentru a predica Evanghelia lui Hristos printre neamurile lipsite de orice învăţătură.

Cu acest scop, în înţelegere cu împăratul, el a trimis la cazacii din Rusia de sud, pe doi slăviţi monahi originari din Tesalonic, Metodie, care venea dintr-o mănăstire din muntele Olimp din Bitinia şi Chiril, care se numea şi Constantin, prieten şi ucenic al Sfântului patriarh. Astfel aceşti fraţi binecuvântaţi au predicat cu succes Sfânta Evanghelie printre păgâni, dintre care mulţi au primit adevărata credinţă. Sfântul Fotie a fost deci la originea evanghelizării marii naţiuni ruse, către care el a trimis primul episcop şi păstor.

---

[7] *Scrisoarea I, 2. PG. 102, col. 593-617.*

Un an mai târziu, când au sosit la Constantinopol emisarii prinţului Moraviei Ratislav, veniţi ca să ceară de la împărat şi de la patriarh un propovăduitor al Evangheliei şi câţiva preoţi care să cunoască limba slavonă, pentru a răspândi printre slavii din Moravia credinţa Evangheliei şi tradiţiile creştine, încă o dată, Sfântul patriarh şi împăratul i-au trimis pe aceşti dumnezeieşti monahi (863), care au devenit astfel Părinţii spirituali ai popoarelor slave din Rusia; căci Sfinţii Chiril şi Metodie şi ucenicii lor, nemulţumiţi de a răspândi Vestea cea bună doar printre slavii din Moravia, au răspândit-o în toată Peninsula Balcanică şi în ţinuturile învecinate.

De-abia se scursese un an - suntem deja în 864 - şi prinţul bulgar Boris, împreună cu întreg poporul său, a primit de la Sfântul Fotie, lumina sfântă a Botezului. Naşul lui Boris a fost împăratul Mihail însuşi, al cărui nume l-a şi luat prin Botez. Către acest prinţ Boris-Mihail, nou luminatul fiu spiritual al împăratului, Sfântul patriarh a trimis scrisori de învăţătură duhovnicească, ce respirau înţelepciune dumnezeiască şi în care el îi făcea cunoscute însărcinările şi îndatoririle unui suveran creştin.

Iată deci care au fost înaltele fapte evanghelice ale Sfântului Fotie. Dar, dacă ele nu se deosebesc de cele ale apostolilor, nu mai puţin i-au adus invidia şi ura puternicului papă Nicolae, pe care setea de putere îl înnebunea. Nicolae era într-adevăr cu atât mai furios, cu cât nu mai exista nimeni în Constantinopol care să dea atenţie condamnării Sfântului Fotie, pe care el o pronunţase. Astfel, el i-a adresat împăratului, din nou, o scrisoare infamă cu privire la Sfântul Fotie. Printr-o politică abilă, papa l-a convins pe prinţul bulgarilor, Boris, ca să se despartă de Biserica din Constantinopol şi să primească hirotonirile de la Roma, ceea ce era un lucru contrar canoanelor. Iată cum s-a făcut aceasta.

Pentru ca autoritatea sa să se extindă asupra Bisericii bulgare nou-constituite, şi de aici, asupra întregii Peninsule Balcanice, papa a trimis în Bulgaria un mare număr de preoţi şi episcopi franci (866). Aceştia, nici nu au ajuns bine, şi s-au legat de preoţii instituiţi în acele locuri de Sfântul Fotie. Ei au declanşat contra acelora persecuţii, făcând tot ce le stătea în putinţă pentru a distruge ritul şi dogmele ortodoxe. Nu au vrut să recunoască ca legitimă hirotonirea preoţilor ortodocşi şi au convins ei înşişi poporul ca să-i respingă pentru că erau căsătoriţi. Aceşti pseudo-preoţi franci nu recunoşteau deloc încreştinarea înfăptuită de preoţii ortodocşi şi încreştinau din nou poporul. Pentru a fi pe placul mulţimii, ei au îndulcit regula postului şi au îngăduit un anumit laxism moral, au instituit, din contră, postul în ziua de sâmbătă, şi au introdus în Biserică numeroase obiceiuri care îi erau străine. Dar nu puteau face un rău mai mare decât au făcut predicând

noua erezie a Occidentului, despre purcederea Duhului Sfânt de la Tatăl şi de la Fiul, fără să-şi dea seama că deteriorau sfântul Crez sobornicesc de la Niceea.

În calitatea sa de Părinte spiritual al bulgarilor, Sfântul Fotie, în iubirea sa plină de râvnă pentru adevărata credinţă şi pentru dogmele Sfinţilor Părinţi, nu mai putea suferi mai mult greşelile criminale pe care le perpetua clerul papal, cu binecu-vântarea papei Nicolae. Astfel, el a considerat că singura rezolvare, pentru a-i slava pe copiii săi duhovniceşti, era de a recurge la arme, drept pe care i-l dădeau canoanele bisericeşti. El a hotărât deci, să ţină un Sinod, care să decidă definitiv în această privinţă.

Atunci, a trimis o enciclică, către toţi patriarhii Răsăritului, cărora le cerea să vină la un mare Sinod care se ţinea la Constantinopol, unde au să dezbată împreună erezia papei Nicolae, înainte de a-l condamna. El le cerea să vină în persoană, sau, dacă aceasta nu era posibil, să trimită delegaţi.

Patriarhii Răsăritului şi-au trimis delegaţii la Sinodul care s-a reunit la cererea Sfântului Patriarh Fotie. În vara anului 867, toţi delegaţii sosiseră la Constantinopol, iar această adunare număra nu mai puţin de o mie de episcopi, preoţi şi călugări. Sfântul Patriarh Fotie prezida şi împăratul Mihail însuşi era prezent.

Sfântul Sinod a discutat, în primul rând, îndeletnicirile criminale şi învăţăturile eretice ale misionarilor franci, pe care papa îi trimisese în Bulgaria. A fost condamnată, în mod oficial, erezia latinilor, pe care o răspândeau cu privire la Duhul Sfânt (adică pe Filioque), la fel ca şi toate ereziile anterioare. Papa Nicolae a fost condamnat, depus şi anatematizat, ca autor al acestei blasfemii eretice şi al acestei schisme care sfâşia Biserica. A fost de asemenea, aspru criticat [*# Literal: „biciuit”.*] gustul puterii neîngrădit la Nicolae, aroganţa, voinţa de a domni ca stăpân peste Biserica lui Dumnezeu, cu singurul scop de a o supune sieşi în întregime.

Sinodul a început prin a privi spre faptele solemne şi harismatice ale Sfântului Patriarh Fotie, pe care acesta le întreprindea pentru biruinţa Credinţei ortodoxe asupra tuturor ereziilor şi prin care se slăvea Duhul Sfânt Mângâietorul, prin harul Căruia s-au adunat Sfintele Sinoade Ecumenice [8] care au veştejit flagelul demonic al ereziei. Prin acest Sinod, Sfântul nostru Părinte Fotie şi Părinţii care au fost

---

[8] *# Ar trebui scris cu litere de aur acest mare adevăr: Sfintele Sinoade Ecumenice s-au adunat şi au spus adevărul prin Sfântul Duh. Astăzi se încearcă tot felul de discreditări ale lor: ba că împăraţii le-au dorit, ba că unii episcopi, ba alte interese meschine. Mai întâi de orice factor uman sau alături de oameni, Duhul Sfânt e Cel Care a stabilit adevărul. Sinergia divino-umană e adevăratul mod de păstrare al adevărului.*

prezenţi, au arătat, într-un mod foarte limpede, că, fără nici o excepţie, toţi episcopii, şi episcopul Romei printre ei, reprezintă autoritatea sinodală a Bisericii. Şi dacă această regulă era în vigoare în vremuri oarecare, cu cât mai mult nu era, când se ivea la orizont o nouă învăţătură eretică, după cum s-a văzut aceasta din timpuri anterioare papei Nicolae?

Toată lumea ştia că al VI-lea Sinod Ecumenic îl condamnase pe episcopul Romei, Honorius, [*Honorius, papă al Romei (626-638).*], pentru că îmbrăţişase erezia monotelită - a cărei condamnare a fost făcută, de altfel, de Sinodul al VII-lea Ecumenic.
Şi celebra sentinţă a Sfântului Fotie, conform căreia trebuie ca „fiecare să-şi cunoască măsura sa”, spusă în timpul Sinodului I-II din 861 şi adoptată de acelaşi Sinod, şi care a înscris-o între sfintele canoane, nu e neaplicabilă şi asupra papei de la Roma. Căci, în Biserica lui Dumnezeu, nu există alt Cap decât Domnul nostru Iisus Hristos, care conduce Biserica împreună cu Duhul Sfânt, prin mijlocirea Sfinţilor Părinţi şi a Sinoadelor.

În acea vreme, împăratului Mihail i s-a alăturat drept co-regent, un oarecare macedonean pe nume Vasile, care la început nu fusese decât slujitorul împăratului şi care, încet-încet, a devenit familiar acestui prinţ şi a fost înălţat la această demnitate. Dar Vasile ardea de dorinţa de a ocupa tronul. Şi, devenind jucăria propriei sale patimi, l-a omorât pe Bardas, unchiul împăratului. După care, nu a durat mult ca să apară o ocazie, prin care să îl lovească pe împăratul însuşi. Astfel, într-o noapte de septembrie a anului 867, el s-a înscăunat împărat. După ce a pus mâna pe putere, Vasile a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să păstreze acest „bun”, rău obţinut.

De atunci, fără să neglijeze să privească în toate părţile, oricât de mare ar fi fost preţul, el s-a angajat să obţină sprijinul Romei. Şi cum ştia că papa îl ura pe Sfântul Fotie şi că îl prefera pe Ignatie, Vasile l-a demis forţat pe fericitul Fotie de pe tronul patriarhal, apoi l-a exilat într-o mănăstire abandonată din Bosfor, închinată Prea Curatei Maici a lui Dumnezeu. După ce l-a readus pe Ignatie pe scaunul patriarhal, Vasile a încercat să intre în relaţii cu papa Adrian [*E vorba de papa Adrian al II-lea (867-872).*], care fusese ales în urma morţii lui Nicolae.

La cererea lui Adrian, împăratul Vasile şi patriarhul Ignatie au reunit la Constantinopol, în anul 869, un Sinod la care delegaţii papei s-au grăbit să sosească. Dar, chiar şi aşa, episcopii erau foarte rari, căci cea mai mare parte a lor, se păziseră să vină.

Chemat din exilul său, Sfântul Fotie a refuzat să ia parte. Nu putea fi constrâns decât prin forţă. Astfel, un trimis guvernamental imperial a trimis soldaţi, care au primit ordinul de a-l lua cu ei. Dar, pe toată durata dezbaterilor, Sfântul Fotie s-a zidit pe sine într-o tăcere plină de seninătate. Şi, atunci când adunarea s-a neliniştit de tăcerea sa, a zis numai: ***„Dumnezeu aude glasul celor tăcuţi.”***

Emisarii papali i-au întors replica: „Tăcerea dumneavoastră nu vă va feri de condamnare:”

La care Sfântul patriarh a răspuns: ***„Nici tăcerea lui Iisus nu L-a ferit de condamnare.”***

După o altă pauză îndelungată, trimisul împăratului i-a cerut: „Deoarece ai acest drept, Fotie, spune-ne ce ai de spus!”

Sfântul Fotie a răspuns liniştit: ***„Drepturile mele nu sunt din lumea aceasta.”***

Din acel moment, i s-a lăsat un răgaz de câteva zile, în speranţa, dacă se poate spune aşa, că va veni la „pocăinţă”. După care, a fost din nou adus în faţa Sinodului, împreună cu prietenul său Grigorie, episcop de Siracuza. Şi, în timp ce se ducea să participe la acest pseudo-sinod, Sfântul mergea sprijinindu-se în bastonul său patriarhal. Văzând aceasta, emisarul papal Marinus a cerut cu aroganţă ca acel sprijin să-i fie luat, căci era, zicea el, însemnul vredniciei episcopale. Pe loc, soldaţii au executat ordinul. Sfântul Fotie nu s-a întristat şi nici nu s-a supărat din cauza acestui gest. Şi în timp ce delegatul papei dorea să obţină de la Grigorie şi de la Sfântul Patriarh Fotie o mărturisire scrisă a pocăinţei lor, ei i-au răspuns „să lase pocăinţa celor care au nevoie de ea”.

Odată în plus, trimisul papei s-a tulburat şi Sfântul Fotie a avut ceva de spus. El a răspuns astfel: ***„Am fost aduşi aici fiind deja calomniaţi. Ce vreţi să spunem noi, despre ce a fost spus de altul?”***
Discuţiile au căzut imediat asupra episcopilor care au fost aduşi în judecată, pentru că au rămas credincioşi Sfântului Fotie. Şi, atunci când unul dintre aceşti ierarhi, care se numea Ioan de Heracleea, era constrâns de unul dintre delegaţii papali să îl anatematizeze pe Sfântul Fotie, a fost auzit spunând: „Cine îşi anatematizează ierarhul, să fie anatema!” Cei care, dintre ierarhi, îmbrăţişaseră cauza Sfântului Fotie, declarau de asemenea: „Noi nu putem să acceptăm această nebunie („folie”).” Atunci, delegaţii papei i-au anatematizat pe Sfântul Fotie şi pe episcopii săi, şi, în mijlocul întregii adunării, s-au apucat să ardă volumele cu actele Sinodului care avusese loc în 867, împotriva papei Nicolae.

Nemulţumindu-se să se oprească numai la această profanare, pseudo-sinodul a continuat să încalce canoanele. Şi, cu o neruşinare fără de seamăn, care mai mult decât toate, distrugea bunul mers [# *ordinea*] de până atunci al Bisericii, trimişii papei au smuls adunării privilegii de toate felurile, care niciodată în trecut nu fuseseră acordate sau recunoscute papei, oricare ar fi fost el. Aceste pretenţii nemăsurate au făcut ca acest pseudo-sinod să treacă în istorie drept ceea ce era, de fapt. De atunci, Biserica l-a condamnat în unanimitate. După numai câţiva ani, un Sinod canonic (879-880), ţinut de cele două Biserici, a Romei şi a Constantinopolului, au anulat în mod public hotărârile acestui sinod care erau împotriva canoanelor. Ceea ce vom vedea imediat.

Totuşi, pseudo-sinodul hotărâse că Sfântul Fotie trebuia să se întoarcă la locul său din exil. Aici, suferind de o aspră singurătate şi păzit cu stricteţe, el a cunoscut zile amare. Şi, deşi au fost mulţi dintre prietenii săi, care, pentru că au îmbrăţişat cauza sa, au împărtăşit aceeaşi soartă, adică exilul, nu a fost nici unul care să ceară împăratului să stea cu Sfântul Fotie [# *adică să fie trimis în exil alături de el şi nu în altă parte*]. Sfântului Fotie i-a fost interzis până şi faptul de a i se aduce cărţi.

Din exil, Sfântul i-a scris împăratului, că suferinţele sale depăşeau tot ceea ce se poate descrie, pentru că nu avea nici măcar drepturile elementare care se acordau sclavilor care erau răi. Şi cerea cu umilinţă ca măcar să i se acorde privilegiul de a citi cărţi mântuitoare pentru sufletul său.

Cu toate acestea, deşi a trăit mult timp surghiunit, Sfântul lui Dumnezeu nu a lăsat niciodată deznădejdea şi duhul răutăţii să-i locuiască sufletul. Avea mereu aceeaşi smerenie, aceeaşi linişte, aceeaşi nădejde neclintită în măreţia dreptăţii dumnezeieşti. Şi, ca un alt Ioan Gură de Aur, cel ce înaintea lui a stat pe scaunul patriarhal din Constantinopol, mergea până acolo încât el îşi mângâia prietenii şi tovarăşii de suferinţă.

Iată ce scria Sfântul Fotie, episcopilor care erau tovarăşii săi de exil: ***„Grea este persecuţia, fraţii mei, dar dulce este fericirea Domnului. Grele şi împovărătoare sunt încercările acestui exil, dar plină de bucurie este Împărăţia cerurilor. Aceste nenorociri fără număr depăşesc toate tulburările lumii, dar această bucurie şi această veselie luminează durerea încercărilor, şi devine un izvor de bucurie pentru cei care trăiesc cu nădejdea bunătăţilor viitoare. Să răbdăm deci, fraţii mei, aceste suferinţe, pentru a fi găsiţi vrednici de această plată şi pentru a putea striga împreună cu Pavel: „Am luptat lupta cea bună, am sfârşit alergarea, mi-am păstrat credinţa; de aceea mi s-a pregătit cununa dreptăţii." Ce este mai drag şi mai îmbucurător decât acest strigăt de biruinţă? Ce este mai***

puternic decât atât pentru a tulbura pe vrăjmaşul neamului nostru? „Am sfârşit alergarea, mi-am păstrat credinţa.”

O, glas care potoleşti orice furtună a durerilor şi binecuvântezi orice bucurie duhovnicească! O, glas care faci să îngheţe [# Literal: „să se zbârlească”.] de frică pe persecutor şi încununezi pe cel persecutat, care vindeci orice boală şi ridici pe cel care cade şi pe cel care se clatină! Bunii mei tovarăşi de suferinţă, aş vrea să pot să fiu şi eu vrednic, cum sunteţi voi, să deţin înaltele virtuţi care se potrivesc cu aceste cuvinte, şi de a le striga în rugăciunea mea către Domnul şi către Prea Sfânta Stăpâna noastră şi Maica lui Dumnezeu şi către toţi Sfinţii. Amin!” [Scrisoarea I, 15., cf. PG 102, col. 764-765.

La ce desăvârşire a smereniei ajunsese patriarhul exilat, putem judeca după următoarea întâmplare.

În anul 870, un cutremur de pământ dintre cele mai dezastruoase, a zguduit Constantinopolul şi împrejurimile. Mulţi dintre creştinii credincioşi au văzut în această nenorocire pedeapsa lui Dumnezeu pentru exilul nedrept al patriarhului lor. Căci ei ştiau că „Vieţile Sfinţilor” povesteau de o catastrofă asemănătoare care s-a produs la surghiunirea samavolnică a Sfântului Patriarh Ioan Gură de Aur. Totuşi, când acest gând, care circula în popor, a ajuns la urechile Sfântului Fotie, el i-a asigurat că nu trebuie să creadă nimic. ***„Cine suntem noi?”, întreba el, „oricât de apăsătoare ar fi nenorocirile noastre, nu suntem nimic pentru a putea cere mâniei dumnezeieşti să-i pedepsească pe duşmanii noştri.”***

Încă şi prin alte lucruri, Sfântul Fotie amintea de Sfântul Ioan Gură de Aur: căci ca şi acela, era un bun păstor şi un strălucit predicator, un teolog sublim şi un Sfânt Părinte al Bisericii. Nu îi era cu nimic mai prejos, nici după obiceiuri, nici după virtuţi. După modelul Sfântului Părinte Ioan Gură de Aur, orice lucru îi era motiv de proslăvire a lui Dumnezeu. Căci, după cum Sfântul Ioan Gură de Aur nu încetase să strige: „Slavă Ţie, Doamne, pentru toate!”, Sfântul Fotie îi răspundea ca un ecou: „Slavă lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, pentru toate!”

Astfel, Sfântul Fotie a petrecut în exil ani lungi şi grei, până când împăratul Vasile a început să-şi schimbe comportamentul în privinţa sa. Sfătuitorii patriarhului Ignatie erau persoane cinstite şi ei aveau un mare ascendent asupra împăratului. Pe de altă parte, conştiinţa patriarhului îl îngreuna, din cauza persecuţiei purtate împotriva Sfântului Fotie, de care se credea vinovat în mare parte. El a reuşit în cele din urmă să-l convingă pe împărat să-l cheme pe Sfânt din exilul său, ceea ce s-a făcut în curând. Astfel, în 873, Vasile l-a adus la palatul

împărătesc şi i-a dat libertatea de a preda din nou la Academia Magnaura [*Numele Universităţii din Constantinopol, vine de la numele palatului imperial Magnaura. Universitatea îşi avea de fapt locaţia în acest palat.*]. Vasile i-a încredinţat chiar Sfântului Fotie educaţia celor trei fii ai săi, Constantin, Leon şi Ştefan.

Astfel s-au împăcat cei doi patriarhi care, cu harul lui Dumnezeu, şi-au iertat unul altuia greşelile.

Văzându-se deja aproape de moarte, fericitul patriarh Ignatie l-a sfătuit pe împăratul Vasile să îl aşeze pe Sfântul Fotie patriarh, când va muri el. Trei zile după ce acesta a adormit întru Domnul - pe 23 octombrie 877 - Sfântul Fotie s-a reîntors pe scaunul patriarhal. Prima sa grijă a fost de a înscrie fără întârziere numele lui Ignatie în dipticul Bisericii, pentru ca fericitul patriarh Ignatie să fie recunoscut printre Sfinţii Bisericii.

După ce s-a reîntors pe scaunul patriarhal, Sfântul Fotie a adus aceasta la cunoştinţa Patriarhilor Răsăritului şi a noului papă al Romei, Ioan [*Ioan al VIII-lea (872-882). Vezi imediat după:„Scrisoare către mitropolitul de Aquileea”, cap.25.*], un om evlavios şi ortodox, despre care Sfântul Fotie a fost fericit să audă că nu mărturisea erezia lui „Filioque”, nici nu permitea să se schimbe nimic din Simbolul de Credinţă. Atunci Sfântul Fotie i-a convocat pe împărat, pe papă şi pe Patriarhii Răsăritului la un Sinod care s-a ţinut la Constantinopol.

Astfel, în luna noiembrie a anului 879, o mare adunare a reunit vreo patru sute de episcopi, incluzându-i şi pe delegaţii Patriarhilor Răsăritului şi pe reprezentanţii papei - adică pe episcopii Paul de Ancona şi Eugeniu de Ostia şi preotul Petru - sub conducerea Sfântului Fotie.

De la început, toţi au fost unanimi în a-l recunoaşte pe Sfântul Fotie, confirmând alegerea sa cu aceste cuvinte: „Încă de la început, noi am fost uniţi cu sfinţitul nostru Stăpân, patriarhul ecumenic, şi nu am fost niciodată despărţiţi de el. Noi eram chiar gata a ne vărsa sângele pentru el. Dar nu s-a găsit nimeni care să ne întrebe despre aceasta. Cei care s-au răzvrătit împotriva lui, sunt astăzi primii care îşi condamnă atitudinea lor şi starea de spirit pe care o aveau atunci, şi din toată inima au hotărât cu tărie să salute în el pe stăpânul lor, pe ierarhul lor şi pe păstorul lor. Cânt despre cei care încă nu ştiu încotro să încline, noi îi privim ca pe nişte duşmani ai Bisericii şi judecăm ca necesar să fie despărţiţi de Ea.”

La care Sfântul Patriarh a răspuns: ***„Dumnezeu poate să dea uitării toate cele petrecute. Cât despre noi, să dăm putere iertării şi să nu ne mai întristăm***

sufletele cu amintirea acelor rele. Despre acest lucru, cel mai bine este să păstrăm tăcerea, sau să nu spunem decât foarte puţine cuvinte, cu cea mai mare reţinere. Nouă, care suntem păcătoşi, nouă, care suntem mici, ni se cuvine să tăcem cu privire la duşmănia pe care am provocat-o. Să nu vorbim decât în caz de neapărată nevoie." [*Act. Sinod. cf. Mansi, 17A – 18A, 450-520.*]

S-a citi apoi scrisoarea papei Ioan, pe care episcopii din Apus de asemenea au semnat-o. Prin acest document, Ioan recunoştea alegerea Sfântului Fotie şi anula tot ceea ce, până atunci, se scrisese sau se spusese împotriva lui. Sfântul Sinod şi-a dat de asemenea aprobarea: „Pentru sinodul ţinut la Roma împotriva Prea Sfinţitului Patriarh Fotie, sub papa Adrian, asemenea şi pe cel care, la Constantinopol, s-a ţinut împotriva aceluiaşi Fotie, noi le declarăm cu totul nule şi interzicem ca ele să fie considerate în numărul Sfintelor Sinoade. Aceste adunări ale episcopilor care îl „biciuiesc" pe Fotie nu ar fi meritat niciodată numele de sinod."

Citind aceste hotărâri, Sfinţii Părinţi au strigat: „La fel gândim noi toţi. La fel propovăduim, într-un acord unanim. În această privinţă, papa Ioan ne-a bucurat mai mult decât toţi. Căci încă înainte de a fi spus el aceste cuvinte, noi am anulat, am respins şi am anatematizat ca anticanonic tot ceea ce s-a putut scrie, spune sau face, împotriva Prea Sfinţitului nostru Părinte, unindu-ne astfel cu el în comuniune sfântă şi în faţa celor care i-au fost tovarăşi în lucrarea sa."

A venit apoi rândul episcopilor care, pentru că fuseseră hirotoniţi de către Sfântul Fotie, s-au văzut condamnaţi şi exilaţi, şi care erau acum reaşezaţi în vrednicia lor episcopală şi recunoscuţi de către Sinod. Cât despre Sfântul Fotie, întreaga adunare s-a minunat de înţelepciunea şi de sfinţenia sa.

Despre el, a fost auzit mitropolitul Procopie al Cezareei şi Capadociei spunând: „Cu adevărat acest om, care a luat în paza sa întregul univers şi îi duce toate poverile, ajunge la desăvârşirea înălţimii Arhi-Păstorului, Hristos Dumnezeu."

La care delegaţii papei au adăugat: „Şi noi, care trăim în cealaltă parte a lumii, recunoaştem că sentimentul nostru nu diferă cu nimic de al vostru."

Într-un singur glas, Sfântul Sinod a răspuns atunci: „Nu, cu siguranţă, nu există nimeni care să se îndoiască de faptul că Dumnezeu Se odihneşte asupra lui."

Delegaţii romani au alcătuit încă şi acest discurs: „Mila şi harul dumnezeiesc s-au pogorât atât de mult asupra sufletului Prea Sfinţitului Patriarh, încât el poate să

strălucească şi să lumineze întreaga creaţie. Căci la fel cum soarele, fără să ocupe întreaga boltă a cerului, luminează totuşi întreg pământul, la fel şi Fotie, deşi stă la Constantinopol, face să strălucească întreaga creaţie şi îi dăruieşte lumina şi raza sa curată." [*Idem.,501.*]

Au fost de asemenea dezbătute la acest Sinod probleme importante foarte grave. Dar cea mai importantă hotărâre, a fost adoptarea unui decret sinodal, tocmai pentru a împiedica alterarea, de orice fel, a Simbolului ecumenic de Credinţă. Şi într-adevăr, a fost confirmat şi pecetluit în acelaşi fel, hotărârile de la Niceea. Toţi ierarhii, insuflaţi de Dumnezeu, au declarat atunci: „Acest mare Sinod ecumenic proclamă Simbolul de Credinţă stabilit de Sinodul de la Niceea şi confirmat de toate Sinoadele ecumenice."

Delegaţii Romei au adăugat aceste cuvinte: „Pentru a asculta de marele şi slăvitul nostru împărat în Dumnezeu şi pentru a place tuturor fraţilor noştri împreună slujitori cu noi, este drept ca să nu fie alcătuit un nou simbol de credinţă. Ci mai degrabă să proclamăm din nou şi să reafirmăm vechiul simbol, care este crezut şi mărturisit de lumea întreagă."

Prea Sfinţitul Patriarh Fotie a spus atunci: ***„Prin hotărârea tuturor fraţilor împreună slujitori cu noi, să fie proclamat Simbolul de Credinţă."***

Atunci Petru, diaconul întru toate plăcut lui Dumnezeu şi care era primul dintre secretari, a citi textul următor: „Urmând învăţătura dumnezeiască a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, înscrisă în sufletele noastre prin încredinţarea raţiunii şi prin curăţia Credinţei; păstrând şi primind această învăţătură prin dreapta judecată infailibilă a sfintelor Hotărâri şi a Canoanelor Sfinţilor Apostoli şi Ucenici; ţinând şi ascultând, prin credinţa cea mai sinceră şi mai statornică, Dogma de neschimbat şi inviolabilă a celor şapte Sfinte Sinoade Ecumenice, fiind conduşi şi îndreptaţi de insuflarea Unuia şi Aceluiaşi Duh Sfânt: noi respingem pe toţi cei care au fost respinşi de Biserică şi-i primim şi-i considerăm vrednici de a-I fi mădularele Ei, pe cei care, fiind stăpâni cu evlavia, au dat cinstea şi respectul cuvenit Crezului de la Niceea.

În această credinţă, care este şi a noastră, noi îl proclamăm şi îl primim, în duh şi în cuvânt, şi în faţa tuturor, tare şi limpede, dăm citirii Simbolul Credinţei Creştine celei adevărate, care de la început, ne-a fost transmisă de la Sfinţii noştri Părinţi, şi aceasta fără ca să îndepărtăm nimic din ea şi fără ca să îi adăugăm nimic, fără ca să o împodobim [# *în mod fals şi nenecesar*] şi fără ca să o trădăm întru nimic. Căci orice eliminare şi orice adăugare, chiar dacă nu ar exista nici o impresie de erezie,

duce, prin viclenia diavolului, la dispreţuirea a ceea ce nu trebuie să fie dispreţuit şi la ultragierea nedreaptă a Sfinţilor Părinţi. Cât despre îndreptarea textelor şi a hotărârilor Sfinţilor Părinţi, acesta este un lucru încă şi mai rău. De asemenea, acest Sfânt Sinod ecumenic, primind în dragostea lui Dumnezeu şi cu judecată dreaptă, vechiul Simbol de Credinţă şi cinstindu-l cum se cuvine, întemeind şi zidind pe el cetatea mântuirii, îi învaţă pe toţi să creadă şi să propovăduiască ceea ce sfântul şi sobornicescul Simbol de Credinţă mărturiseşte."

Apoi a fost proclamat Simbolul niceo-constantinopolitan, fără ca să-i fie adăugat sau retractat ceva: „Aceasta este Credinţa noastră; în această mărturisire de credinţă, noi ne-am însemnat cu semnul Sfintei Cruci şi, prin această mărturisire, Cuvântul Adevărului a biruit şi a nimicit orice erezie. În cei care împărtăşesc Credinţa noastră, noi recunoaştem pe fraţii noştri, părinţii noştri, împreună moştenitori cu noi ai Împărăţiei Cerurilor. Dacă cineva este atât de neruşinat încât să alcătuiască o altă mărturisire de Credinţă, pe lângă acest Simbol Sfânt, care de la începuturi, ne-a fost transmis de Sfinţii şi fericiţii noştri Părinţi, şi dacă îndrăzneşte apoi să-l numească „Simbolul Credinţei" - smulgându-le vrednicia Sfinţilor purtători de Dumnezeu şi inserând în Crez alte mici formule personale - şi care încearcă prin urmare să-l impună credincioşilor sau celor care se întorc de la erezie, ca şi cum ar fi o învăţătură sobornicească, stricând astfel cu îndrăzneală comoara acestui Simbol Sfânt, cinstit de toţi, prin expresii false, adăugări sau eliminări; o asemenea persoană să fie depusă din vrednicia sa, dacă este un membru al clerului; să fie anatematizată dacă este un laic, după cum ne poruncesc nouă Sfintele Sinoade Ecumenice."

Încă odată, Sfinţii Părinţi au repetat în cor: „Aceasta este judecata noastră unanimă, aceasta este Credinţa noastră; cu această mărturisire noi am fost botezaţi, cu aceasta am fost unşi [# *în sensul de: hirotoniţi*] preoţi. Cât despre cei care gândesc altfel sau care îndrăznesc să substituie acestui Simbol un altul, să fie anatema!"

Şi, desigur, promulgarea acestei hotărâri a fost făcută pentru a extirpa pe ultima născută dintre erezii, falsa dogmă latină, care strica Sfântul Simbol de Credinţă şi prin aceasta, încălca învăţătura Duhului Sfânt, pe care Sfinţii Apostoli şi Sfinţii noştri Părinţi ne-au lăsat-o moştenire.
Niciodată - o ştim - Sfântul Patriarh Fotie nu a încetat să lupte împotriva ereziilor vrăjmaşe lui Dumnezeu, fie că ele erau maniheene sau monofizite, fie că era vorba de dogma latină a lui „Filioque". Şi, tot aceeaşi grijă i-a inspirat şi scrierea „Mystagogiei" sale, un tratat despre învăţătura mistică a Duhului Sfânt, în care el dezvăluie ereziile latine şi face dreptate mărturisirii ortodoxe a Sfinţilor Părinţi, conform căreia, Duhul Sfânt purcede numai de la Tatăl, după

cuvintele Domnului Însuşi. Asupra aceluiaşi subiect, el a discutat cu numeroşi episcopi şi mai ales cu arhiepiscopul de Aquileea, în Italia, căruia el i-a scris o scrisoare rămasă celebră.

Atunci când delegaţii papei au cerut ca Biserica bulgară să fie aşezată sub jurisdicţia Romei, Sfântul Fotie le-a răspuns că nu va mai discuta această problemă şi că lasă ca ea să fie „tranşată" de evlaviosul împărat. Totuşi, deoarece exista teama de a-i vedea pe papii viitori, ca pe nişte noi Nicolae, însetaţi de putere, că încearcă să capete o autoritate atât de mare, încât să treacă peste cea a Bisericii lui Dumnezeu, Sinodul a hotărât, la propunerea Sfântului Fotie, adoptarea unui canon care îi interzicea papei de la Roma orice alt privilegiu decât acela al primatului onorific, care îi fusese totdeauna conferit până atunci. Făcând aceasta, Sinodul nu dădea voie Romei să îşi întindă sau să îşi modifice în vreun fel prerogativele. Căci Biserica lui Dumnezeu nu vrea cu nimic să se asemene formelor de guvernare ale vreunei autorităţi temporale, ci în Ea împărăţeşte acel precept evanghelic, care este ca o lege a Bisericii: „Cine dintre voi vrea să fie cel mai mare, să fie slujitorul vostru. Şi cine dintre voi vrea să fie primul, să se facă vouă rob" (Mt. 20,26; Mc. 10,43).

Astfel s-a încheiat acest mare, acest Sfânt Sinod întrunit la rugămintea Sfântului Fotie şi căruia, Biserica întreagă, atât în Răsărit cât şi în Apus, i-a recunoscut hotărârile şi canoanele. Au urmat apoi ani senini şi liniştiţi, în care, Sfântul nostru Părinte Fotie a condus Biserica în pace.

Sfârşitul său se apropia însă, cu cât venea vremea să fie chemat ca să i se pună pe cap cununa slăvită a mărturisitorilor şi a mucenicilor.
Când împăratul Leon i-a urmat fratelui său Vasile, cu aroganţă el l-a scos [*Literal: decăzut.*] pe Sfântul Patriarh din tronul său patriarhal, şi l-a întemniţat într-o mănăstire aflată în ruine, nu departe de Constantinopol, şi unde Sfântul a petrecut cei cinci sau şase ani ultimi, ai lungii sale vieţi. Din iubire pentru Hristos, el suferise persecuţii fără număr şi îndurase furtuni nenumărate; până la drojdie, el îşi bău paharul de mărturisitor.

Astfel, în pace, în ziua de 6 februarie a anului 891, el şi-a încredinţat în mâinile Domnului Său, sufletul prea fericit. Puţin mai târziu, sfintele sale moaşte au fost mutate, pentru a fi aşezate, în Biserica Sfântul Ioan Înaintemergătorul, aflată nu departe de mănăstirea constantinopolitană a Sfântului Prooroc Ieremia.

La scurtă vreme după fericita sa adormire, Sfânta Biserică Ortodoxă l-a aşezat în rândul Sfinţilor lui Dumnezeu pe patriarhul Fotie, cinstind astfel sfânta sa pomenire.

Mai târziu, sfântul său nume a fost trecut în „Synodiconul”, pe care Biserica îl citeşte odată pe an, în Duminica Ortodoxiei:
„Lui Ignatie şi lui Fotie, Sfinţii Patriarhi ortodocşi: VEŞNICĂ POMENIRE!
Tuturor celor care scriu orice cuvânt sau orice act împotriva Sfinţilor Patriarhi Tarasie, Nichifor, Metodie, Ignatie şi Fotie: ANATEMA!”

Şi atunci când, pe 6 februarie, Biserica întreagă îi cântă slujba de pomenire, Sfântul Fotie este astfel slăvit: „Campion al Ortodoxiei, apărător al mărturisitorilor dreptei credinţe, stâlp şi temelie a Bisericii, unealtă a harului, vas ales, harpă a Duhului cu sunete dumnezeieşti, propovăduitor înflăcărat, înţelept ierarh, învăţător luminat al lumii, trâmbiţă care strigă, în cuvânt şi dogmă, că Duhul purcede numai de la Tatăl, aşa cum a propovăduit, cu autoritate dumnezeiască, fiul tunetului, Sfântul Ioan evanghelistul; luptător neobosit împotriva ereziilor, tu ai tăiat greşeala ereziei şi ai apărat Sfântul Simbol al Credinţei, împotriva adăugirilor şi intercalărilor ereticeşti. O, mare Fotie, Prea Sfinte Părinte, tu eşti mare în cuvânt, tu, al cărui nume este Lumină!”

Cu puterea lui Dumnezeu şi cu sfintele rugăciuni ale Sfântului Său, să aibă milă de noi şi să ne mântuiască. Amin!

(din lucrarea Sfântul Fotie cel mare - Opere trinitare)